

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

Από τη θεωρία στην πράξη

Κ. Μανιαδάκη & Ε. Κάκουρος

Εκδόσεις GUTENBERG

1^η έκδοση, Απρίλιος 2016

17 x 24

σ.σ. 712

ISBN 978-960-01-1772-1

Το βιβλίο αυτό αποτελεί έναν πλήρη οδηγό για τη ΔΕΠ-Υ, η οποία έχει αναδειχθεί ως η πιο πολυσυζητημένη νευροαναπτυξιακή διαταραχή της εποχής μας. Μέσα από τις σελίδες του, επιχειρείται η κριτική παρουσίαση της τρέχουσας επιστημονικής γνώσης για τη φύση, τη διάγνωση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση αυτής της διαταραχής με την εκτεταμένη, εκ βαθέων και εξονυχιστική μελέτη της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας. Σε αυτή την προσπάθεια, οι συγγραφείς του βιβλίου αξιοποιούν την πολυετή κλινική τους εμπειρία με άτομα με ΔΕΠ-Υ και τις οικογένειές τους στο Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ». Επίσης, προτείνουν ένα νέο πλαίσιο για τη διάγνωση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ, την πολυεπίπεδη προσέγγιση, η οποία στηρίζεται στις βασικές αρχές της γνωσιακής - συμπεριφορικής θεωρίας και στο αναπτυξιακό μοντέλο της ψυχοπαθολογίας. Οι συγγραφείς προσεγγίζουν τη διαταραχή αυτή από τη σκοπιά του ερευνητή, του ακαδημαϊκού δασκάλου και, κυρίως, του ψυχολόγου, ο οποίος βιώνει καθημερινά στην κλινική πράξη την αγωνία, τις δυσκολίες, τα προβλήματα και τις ανησυχίες των παιδιών με ΔΕΠ-Υ, των νέων ενηλίκων με τη διαταραχή, των γονέων, των φίλων, των δασκάλων τους. Ο οδηγός αυτός μπορεί να αποτελέσει βασική πηγή πληροφόρησης για τους γονείς και σημαντικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι έχουν ανάγκη εξειδικευμένων γνώσεων και τεχνικών προκειμένου να μπορούν να διαχειρίζονται τις ποικίλες δυσκολίες μάθησης και συμπεριφοράς των παιδιών αυτών. Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί σε κλινικό επίπεδο από επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων στο χώρο της ψυχικής υγείας, καθώς περιλαμβάνει τη δομημένη περιγραφή της διαγνωστικής διαδικασίας αλλά και ενός πλήρους προγράμματος πρώιμης παρέμβασης και θεραπευτικής αντιμετώπισης της ΔΕΠ-Υ από την προσχολική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Α. ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1.1 Εισαγωγικά

1.2 Οι ιστορικές ρίζες της ΔΕΠ-Υ: Η περίοδος 1750-1900

1.3 Η περίοδος 1900-1959

1.3.1 Οι περιγραφές και οι απόψεις του George Still

1.3.2 Το Σύνδρομο Ελάχιστης Εγκεφαλικής Βλάβης

1.4 Η περίοδος 1960-1969

1.4.1 Η αμφισβήτηση της Ελάχιστης Εγκεφαλικής Δυσλειτουργίας

1.4.2 Το Υπερκινητικό Σύνδρομο και η έκδοση του DSM-II

1.5 Η περίοδος 1970-1979

1.5.1 Η θεωρία του Wender

1.5.2 Η θεωρία της Douglas

1.5.3 Οι θεωρίες περί περιβαλλοντικών επιδράσεων

1.5.4 Άλλες κατευθύνσεις της έρευνας

1.6 Η περίοδος 1980-1989

1.6.1 Η έκδοση του DSM-III

1.6.2 Η ανεύρεση υποκατηγοριών της ΔΕΠ-Υ

1.6.3 Η έκδοση του DSM-III-R

1.6.4 Η πορεία προς την έκδοση του DSM-IV

1.7 Η περίοδος 1990-1999

1.7.1 Η έρευνα για το παθοφυσιολογικό υπόβαθρο της ΔΕΠ-Υ

1.7.2 Η έκδοση του DSM-IV και του DSM-IV-TR

1.8. Ο νέος αιώνας: η περίοδος 2000 έως σήμερα

1.8.1 Η διεθνής αναγνώριση της ΔΕΠ-Υ και η έκδοση του DSM-5

1.8.2 Η αμφισβήτηση της ύπαρξης της ΔΕΠ-Υ

1.8.2.1 Η ΔΕΠ-Υ ως «εφεύρεση» της φαρμακοβιομηχανίας

1.8.2.2 Η ΔΕΠ-Υ ως «πολιτισμικό ή πολιτικό κατασκεύασμα»

1.8.2.3 Η θεωρία «κυνηγού-γεωργού» για τη ΔΕΠ-Υ

1.8.2.4 Συμπέρασμα

2. Η ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΔΕΠ-Υ

2.1 Η ετερογένεια στην κλινική εικόνα των παιδιών με ΔΕΠ-Υ

2.1.1 Η περίπτωση του Γιάννη, 8 ετών

2.1.2 Η περίπτωση της Ελένης, 5 ετών

2.2 Η διάκριση μεταξύ ζωνηρού παιδιού και παιδιού με ΔΕΠ-Υ

2.3 Οι εκδηλώσεις της ΔΕΠ-Υ στα κορίτσια

2.4 Η ΔΕΠ-Υ στα πλαίσια της οικογένειας

3. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

3.1 Εισαγωγικά

3.2 Η σταθερότητα της συμπτωματολογίας της ΔΕΠ-Υ

3.3 Η ΔΕΠ-Υ στη βρεφική ηλικία

3.4 Η ΔΕΠ-Υ στη νηπιακή ηλικία

3.5 Η ΔΕΠ-Υ στη σχολική ηλικία

3.6 Η ΔΕΠ-Υ στην εφηβική ηλικία

3.7 Η ΔΕΠ-Υ στην ενήλικη ζωή

3.8 Παράγοντες που επηρεάζουν την έκβαση της ΔΕΠ-Υ

3.9 Πρώιμη παρέμβαση και η δευτερογενής πρόληψη της ΔΕΠ-Υ

4. Η ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

4.1 Η συχνότητα εκδήλωσης της ΔΕΠ-Υ στην Ελλάδα και τον κόσμο

4.2 Διαφορές φύλου στη συχνότητα εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ

4.3 ΔΕΠ-Υ και εθνικότητα

5. Η ΑΙΤΙΟΠΑΘΟΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

5.1 Εισαγωγικά

5.2 Γενετικοί παράγοντες

5.3 Παράγοντες που σχετίζονται με τη δομή και τη λειτουργία του εγκεφάλου

5.3.1 Μελέτες νευροαπεικόνισης

5.3.2 Νευροφυσιολογικές μελέτες

5.3.3 Νευροχημικοί παράγοντες

5.4 Περιβαλλοντικοί παράγοντες

5.4.1 Προγεννητικοί και περιγεννητικοί παράγοντες

5.4.2 Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες

5.5 Η αλληλεπίδραση γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων

6. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

6.1 Εισαγωγικά

6.2 Η Θεωρία της Δυσλειτουργίας του Εκτελεστικού Ελέγχου

6.3 Το Γνωστικό-Ενεργειακό μοντέλο

6.4 Η Υπόθεση της Αποστροφής Αναμονής και οι Θεωρίες της Διπλής Οδού

6.5 Η Δυναμική Αναπτυξιακή Θεωρία

6.6 Σύνοψη

7. Η ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

7.1 Έννοια και είδη συννοσηρότητας στην περίπτωση της ΔΕΠ-Υ

7.1.1 Προβληματισμοί σχετικά με τη συννοσηρότητα στην αναπτυξιακή ψυχοπαθολογία

7.1.2 Η συννοσηρότητα στην περίπτωση της ΔΕΠ-Υ

7.2 ΔΕΠ-Υ και Διαταραχές του Λόγου και της Ομιλίας

7.2.1 Επιδημιολογικά στοιχεία

7.2.2 Είδη προβλημάτων λόγου και ομιλίας στα παιδιά με ΔΕΠ-Υ

7.2.3 Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διαταραχές Λόγου και Ομιλίας

7.3 ΔΕΠ-Υ και Ειδική Μαθησιακή Διαταραχή (Ε.Μ.Δ.)

7.3.1 Ορισμοί των μαθησιακών δυσκολιών

7.3.2 Η Ε.Μ.Δ. στο DSM-5

7.3.3 Επιδημιολογικά στοιχεία

7.3.4 Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τη Δυσλεξία

7.3.5 Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τη Δυσαριθμησία

7.3.6 Η σύνδεση ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ, τις Διαταραχές Λόγου και Ομιλίας και την Ε.Μ.Δ.

7.4 ΔΕΠ-Υ και Νοητική Αναπηρία

7.4.1 Το νοητικό επίπεδο των παιδιών με ΔΕΠ-Υ

- 7.4.2 *Η εγκυρότητα της διάγνωσης της ΔΕΠ-Υ σε παιδιά με Νοητική Αναπηρία*
- 7.5 ΔΕΠ-Υ και Διαταραχές Άγχους
 - 7.5.1 *Επιδημιολογικά στοιχεία*
 - 7.5.2 *Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διαταραχές Άγχους*
- 7.6 ΔΕΠ-Υ, Διαταραχές Κατάθλιψης και Διπολικές Διαταραχές
 - 7.6.1 *Διαταραχές Κατάθλιψης και Διπολικές Διαταραχές στο DSM-5*
 - 7.6.2 *Επιδημιολογικά στοιχεία*
 - 7.6.3 *Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διαταραχές Κατάθλιψης*
 - 7.6.4 *Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διπολικές Διαταραχές*
 - 7.6.5 *Η θεραπευτική παρέμβαση στην περίπτωση συννοσηρότητας ΔΕΠ-Υ, Διαταραχών Κατάθλιψης και Διπολικών Διαταραχών*
- 7.7 ΔΕΠ-Υ και Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή (ΙΨΔ)
 - 7.7.1 *Η ΙΨΔ στο DSM-5*
 - 7.7.2 *Επιδημιολογικά στοιχεία και η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και την ΙΨΔ*
- 7.8 ΔΕΠ-Υ και Διαταραχές Μυοσπασμάτων
 - 7.8.1 *Οι Διαταραχές Μυοσπασμάτων στο DSM-5*
 - 7.8.2 *Επιδημιολογικά στοιχεία και η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διαταραχές Μυοσπασμάτων*
- 7.9 ΔΕΠ-Υ και Αναπτυξιακή Διαταραχή του Συντονισμού των Κινήσεων
 - 7.9.1 *Η Αναπτυξιακή Διαταραχή του Συντονισμού των Κινήσεων στο DSM-5*
 - 7.9.2 *Επιδημιολογικά στοιχεία και η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και την Αναπτυξιακή Διαταραχή του Συντονισμού των Κινήσεων*
- 7.10 ΔΕΠ-Υ και Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)
 - 7.10.1 *Επιδημιολογικά στοιχεία και κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τη ΔΑΦ*
 - 7.10.2 *Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τη ΔΑΦ*
- 7.11 ΔΕΠ-Υ, Διαταραχή Προκλητικής Εναντίωσης και Διαταραχή Διαγωγής
 - 7.11.1 *Επιδημιολογικά στοιχεία και διαγνωστικά κριτήρια στο DSM-5*
 - 7.11.2 *Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη Διαταραχής Προκλητικής Εναντίωσης, τη Διαταραχή Διαγωγής και τη ΔΕΠ-Υ*
- 7.12 ΔΕΠ-Υ και Συνδεδόμενες με Ουσίες Διαταραχές ή Διαταραχές Εθισμού
 - 7.12.1 *ΔΕΠ-Υ και Διαταραχή Χρήσης Ουσιών*
 - 7.12.2 *ΔΕΠ-Υ και Διαταραχή του Τζόγου*
- 7.13 ΔΕΠ-Υ και Διαταραχές Ύπνου - Αφύπνιση
 - 7.13.1 *Οι δυσκολίες στον ύπνο στα παιδιά με ΔΕΠ-Υ*

7.13.2 Η μελέτη του ύπνου των ατόμων με ΔΕΠ-Υ με αντικειμενικές μεθόδους

7.13.3 Η φύση της σχέσης ανάμεσα στη ΔΕΠ-Υ και τις Διαταραχές Ύπνου-Αφύπνισης

7.13.4 Οι συνέπειες και η αντιμετώπιση των Διαταραχών Ύπνου-Αφύπνισης στα άτομα με ΔΕΠ-Υ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

8. Η ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

8.1 Οι υπολανθάνουσες θεωρίες των γονέων και ο ρόλος της διάγνωσης

8.2 Η έννοια και οι στόχοι της διάγνωσης

8.3 Η θεωρητική προσέγγιση του ειδικού και η χρήση των διαγνωστικών κριτηρίων

8.4 Η πολυεπίπεδη προσέγγιση στη διάγνωση

9. ΤΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

9.1 Προβληματισμοί σχετικά με τα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-IV-TR

9.2 Τα διαγνωστικά κριτήρια της ΔΕΠ-Υ σύμφωνα με το DSM-5

9.3 Συνοδά χαρακτηριστικά που υποστηρίζουν τη διάγνωση της ΔΕΠ-Υ στο DSM-5

9.4 Σύνοψη των αλλαγών και η πιθανή επίδρασή τους στην κλινική πράξη

9.5 Τα διαγνωστικά κριτήρια της ΔΕΠ-Υ σύμφωνα με το ICD-10

9.6 Οι προτεινόμενες αλλαγές στο ICD-11

10. ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

10.1 Γενικές επισημάνσεις για τη διάγνωση της ΔΕΠ-Υ

10.2 Η σημασία του κριτηρίου της λειτουργικότητας

10.3 Η πρώτη επικοινωνία με τον ειδικό

10.4 Μέσα αξιολόγησης της ΔΕΠ-Υ στα παιδιά

10.4.1 Οι κλίμακες αξιολόγησης

10.4.2 Η συνέντευξη με τους γονείς

10.4.3 Η συνέντευξη με τον εκπαιδευτικό

10.4.4 Η Λειτουργική Ανάλυση της Συμπεριφοράς

10.4.5 Η κλινική αξιολόγηση του παιδιού

10.4.5.1 Η συνέντευξη με το παιδί

10.4.5.2 Η κλινική παρατήρηση

10.4.5.3 Οι ψυχομετρικές δοκιμασίες

10.4.5.4 Η ιατρική εξέταση

10.5 Η οργάνωση των αποτελεσμάτων και η διαφορική διάγνωση

10.6 Η ανακοίνωση της διάγνωσης στους γονείς

10.7 Η διάγνωση της ΔΕΠ-Υ στους ενήλικες

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

11. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΠ-Υ

11.1 Εισαγωγικά

11.2 Φαρμακευτικές παρεμβάσεις

11.3 Ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις

11.3.1 Προγράμματα τροποποίησης συμπεριφοράς

11.3.1.1 Εκπαίδευση γονέων

11.3.1.2 Ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις στο σχολείο

11.3.2 Γνωσιακές-συμπεριφορικές παρεμβάσεις

11.3.3 Εκπαίδευση στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων

11.4 Σύγκριση μεταξύ φαρμακευτικών και ψυχοπαιδαγωγικών παρεμβάσεων

11.5 Εναλλακτικές παρεμβάσεις

11.5.1 Παρεμβάσεις στη διατροφή

11.5.2 Βιοανάδραση μέσω εγκεφαλογραφήματος

11.6 Νευρο-γνωστική εκπαίδευση: η θεραπευτική παρέμβαση του μέλλοντος

12. Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

12.1 Θεωρητικό πλαίσιο και πρακτική εφαρμογή της πολυεπίπεδης προσέγγισης

12.2 Τεχνικές διαχείρισης της ΔΕΠ-Υ στα πλαίσια της θεωρίας της συμπεριφοράς

12.2.1 Εισαγωγικά

12.2.2 Η θέσπιση ξεκάθαρων κανόνων

12.2.3 Οι αποτελεσματικές εντολές

12.2.4 Η προγραμματισμένη αδιαφορία (απόσβεση)

12.2.5 Ο έπαινος και η θετική προσοχή

12.2.6 Τα συστήματα ανταμοιβής

12.2.7 Το κόστος δράσεων και η διακοπή της θετικής ενίσχυσης

12.3 Η συμμετοχή των γονέων στη θεραπευτική παρέμβαση

12.3.1 Το πλαίσιο της συνεργασίας του ειδικού με τους γονείς

12.3.2 Η ψυχοεκπαίδευση και η τροποποίηση των δυσλειτουργικών αντιλήψεων

12.3.3 Βασικές αρχές συμβουλευτικής των γονέων παιδιών με ΔΕΠ-Υ

12.3.4 Ρυθμίσεις σχετικά με τη σχολική μελέτη και άλλα καθημερινά θέματα

12.4 Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη θεραπευτική παρέμβαση

12.4.1 Η σημασία της συμμετοχής των εκπαιδευτικών

12.4.2 Το πλαίσιο της συνεργασίας του ειδικού με τους εκπαιδευτικούς

12.4.3 Η ψυχοεκπαίδευση των εκπαιδευτικών

12.4.4 Βασικές αρχές διαχείρισης της ΔΕΠ-Υ στη σχολική τάξη

12.4.5 Τεχνικές διαχείρισης της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς

12.4.6 Κατάλληλες διδακτικές μέθοδοι για τους μαθητές με ΔΕΠ-Υ

12.5 Η συμμετοχή του παιδιού στη θεραπευτική παρέμβαση

12.5.1 Γενικές αρχές

12.5.2 Προσχολική ηλικία

12.5.3 Σχολική ηλικία

12.5.4 Εφηβική ηλικία

13. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ ΣΤΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

13.1 Εισαγωγικά

13.2 Η φαρμακευτική παρέμβαση

13.3 Η γνωσιακή-συμπεριφορική παρέμβαση

13.4 Η υποστηρικτική καθοδήγηση (coaching)

13.5 Η αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ στους φοιτητές

14. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

14.1 Εισαγωγικά

14.2 Η περίπτωση του Οδυσσέα, 4 ετών

14.3 Η περίπτωση του Στάθη, 5 ετών

14.4 Η περίπτωση της Άννας, 7 ετών

14.5 Η περίπτωση του Ηλία, 8 ετών

14.6 Η περίπτωση του Άγγελου, 15 ετών

14.7 Η περίπτωση της Ειρήνης, 30 ετών

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΠ-Υ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΠ-Υ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

SUMMARY